

UDC 378.014.242:338.48

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2023-17-180-202>

Academic Mobility in the Context of the Modern Tourism Development

Nataliia Skibun

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD),

Senior Lecturer of the Department of Language Training

Bogomolets National Medical University

✉ 13, Taras Shevchenko Boulevard, Kyiv, Ukraine, 01601

E-mail: skibunnata@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2962-4725>

Tetiana Trofymenko

Methodist of the Kyiv Vocational College of Tourism and Hotel Industry,

Teacher of the highest category, Teacher-methodist

✉ 26, Generala Zhmachenko Str., Kyiv, Ukraine, 02000

E-mail: trofimenko_tania@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0855-9832>

Академічна мобільність у контексті розвитку сучасної туристичної сфери

Наталія Дмитрівна Скибун

кандидат педагогічних наук,

старший викладач ЗВО кафедри мовної підготовки

Національний медичний університет імені О. Богомольця,

✉ бульвар Т.Шевченка,13, м. Київ, Україна, 01601

Тетяна Василівна Трофименко

методист Київського фахового коледжу туризму

та готельного господарства,

викладач вищої категорії, викладач-методист

✉ вул. Генерала Жмаченка, 26, м. Київ, Україна, 02000

Abstract

The article examines the impact of the modern tourism sphere on social mobility in general and, in particular, on professional and academic mobility. **The purpose** of the article is to construct a descriptive characteristic of the formation of academic mobility (at the regional and global levels) in the context of the development of the modern tourism sphere, realized through the combination of educational and tourism spheres, and where communicativeness and foreign language competence become important feathers of the modern competent young specialist in the tourism sphere. **Research methods.** During the research, general scientific and empirical techniques based on a systemic approach were applied. General methods of generalization and comparison were also used in the work process. **Results.** As the result of the conducted analysis, the interdependence of the development of educational and tourism spheres has been defined in the conditions of professional and academic mobility, when the influence of «knowledge diplomacy» and cultural exchange between all subjects of academic mobility occur. The author of the article states that the tourism sphere in the conditions of globalization, openness of countries, unification, and standardization was able to create a global tourist space, which includes more than 150 countries of the world. **Conclusions.** Today, long distance moving/traveling has become common (opening the new opportunities for social, professional, and educational mobility), this has been used during

the creation and further functioning of global and/or regional educational centers, where the training process creates conditions for acquiring a high level of linguistic (non-native) competence, and the ability to work in a multicultural, multinational team. At the same time, there is a cultural exchange between subjects of the educational process; the acquired knowledge and experience remain and influence the further behavior of a future political and military figure in one's country (the new elite) who studied abroad. Also, studying in such centers transforms the moral and psychological state along with the social communication of students, teachers, scientists, and young professionals. In addition, staying and getting an education in the specified centers contributes to the formation of a new global elite, which becomes cosmopolitan and, upon returning home, perceives the surrounding world in a different way, and builds relations with neighboring countries. That is, there is a practical implementation of the concept of «educational diplomacy», which further affects traditional diplomacy between countries that are part of the relevant educational space, and this, in turn, makes it possible to form a new agenda for solving problems through joint efforts, as well as work on joint projects. At the same time, the modern global tourism sphere is constantly expanding the geography for new education, working under the condition of high communicative competence of the student of education, a young specialist, and knowledge of foreign languages at a level not lower than B2.

Keywords: new society, moral and psychological state, global labor market, regional centers of education, language and communicative competence, the concept of «educational diplomacy».

References

1. Babiuk, O. (2017) Tsili ta zmist formuvannia profesiino oriietovanoi anhlomovnoi kompetentnosti u monolohichnomu movlenni maibutnikh fakhivtsiv sfery turyzmu [The goals and

content of the formation of professionally oriented English language competence in monologue speech of future specialists in the field of tourism]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii: pedahohika – *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: pedagogy*, (4), 175–184. [Ukrainian].

2. Barvinok, N. (2022) Kompetentnist spilkuвання inozemnyimi movamy yak komponent profesiinykh kompetentnostei personalu haluzi turyzmu. [The competence of communication in foreign languages as a component of the professional competences of personnel in the field of tourism]. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Upravlinnia rozvytkom sfery hostynnosti: rehionalnyi aspekt»* (m. Chernivtsi, 5 travnia 2022 r.) Chernivtsi: Tekhnodruk, 352 p.: 291-295. Retrieved from https://tourlib.net/statti_ukr/barvinok2.htm [Ukrainian].

3. Bakhmat, N. V. (2020) Profesiina mobilnist maibutnykh fakhivtsiv sfery turyzmu. [Professional mobility of future specialists in the field of tourism.]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Serii «Pedahohichni nauky» – Bulletin of postgraduate education. Educational sciences series*, 11(40), 40-52. [Ukrainian].

4. Bil, M. M. (2016) Mobilnist naseleння: teoretychna sutnist i vydova riznomanitnist [Population mobility: theoretical essence and species diversity]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 7, 645-652 [Ukrainian].

5. Vasylyshyna, N. M., Skyrda, T. S. & Slobozhenko, R. A. (2019) Novitni determinanty praktyko zoriientovanoi pidhotovky fakhivtsiv sfery turyzmu v polikulturnomu osvitnomu seredovyshchi [The latest determinants of practice-oriented training of specialists in the field of tourism in a multicultural educational environment]. Retrieved from <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/42747/1/.pdf> [Ukrainian].

---

6. Rybchuk, A. V., Zhurba, I. Ye. & Zablotska, R. O. (2022) Problemy funktsionuvannia mizhnarodnoi turystychnoi industrii v umovakh hlobalnoi pandemii. [Problems of functioning of the international tourism industry in the conditions of a global pandemic.]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 2(1), 203-210 [Ukrainian].

7. Bauder Harald. (2020). International Mobility and Social Capital in the Academic Field. *Minerva: A Review of Science, Learning and Policy*, 58 (3), 367-387.

8. Kitamura, Y. (2015). International Competition and Cooperation in Higher Education in East Asia: Some Reflection Based on the Concept of ‘Knowledge Diplomacy’. Center for Excellence in School Education, Graduate School of Education, University of Tokyo, *Research Bulletin*, 1, 25–53. Retrieved from <http://hdl.handle.net/2261/58613>.

9. Knight, J. (2018). Knowledge Diplomacy: A Bridge Linking International Higher Education and Research with International Relations. Discussion Paper for the British Council. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/kno.pdf>.

10. Sarah, R. Asada (2019): Study abroad and knowledge diplomacy: increasing awareness and connectivity to the host country, host region, and world. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, DOI: 10.1080/03057925.2019.1660143.

11. Triana, B. (2015). Cultural Demands of the Host-Nation: International Student Experience and the Public Diplomacy Consequences. *Journal of International Students*, 5(4), 383–394. doi:10.32674/jis.v5i4. Retrieved from <https://www.ojed.org/index.php/jis/article/view/402/319>.

12. Wenqin Shen, Xin Xu & Xiaona Wang. (2022) Reconceptualising international academic mobility in the global knowledge system: towards a new research agenda. *Higher Education*, 84, 1317–1342.

Вступ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується підвищеним рівнем мобільності на фізичній та віртуальній площинах людського буття та соціальних відносин. Перед людиною відкривається все більше можливостей в частині переміщень та комунікацій на регіональному та світовому рівнях. Туристична сфера у цьому контексті виступає і як об'єкт, і як суб'єкт процесів формування нової реальності, нової космополітичної (глобальної цифрової) людини, нового життєвого світу та простору. Адже з одного боку, глобальний ринок праці та світовий освітній простір розвиваються завдяки туристичній сфері, які створює комфортні умови для переміщення, проживання та перебування за кордоном. З другого боку, підготовка спеціалістів туристичної сфери вимагає нових підходів, особливо в частині мовної та комунікативної компетентностей, зважаючи на постійне розширення географії залучення до глобальної туристичної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання сучасної мобільності розглядаються сучасними дослідниками у контексті глобалізації суспільства, мультикультуралізму, розвитку інфраструктури, створення нових соціально-економічних умов, утворення регіональних просторів.

На сучасному етапі розвитку суспільства соціальна мобільність (Біль, 2016) починає відігравати значну роль в усіх сферах суспільного життя та суспільних відносинах. Так, сучасні дослідники звертають увагу формування глобальної туристичної сфери (Рибчук, Журба, Заблоцька, 2022), а з цього виникає запит на зростання рівня професійної мобільності молодих спеціалістів туристичної сфери (Бахмат, 2020), оскільки туристична сфера виступає тригером формування нової моделі соціальної мобільності населення багатьох країн світу, зумовленої тим, що на сьогодні завдяки глобалізаційним, технологічним, технічним

та соціальним аспектам розвитку здійснюється формування полікультурного суспільства, та мультинаціонального і мультирелігійного освітнього простору (Василишина, Скирда, Слобоженко, 2019; Кітамура, 2015; Найт, 2018; Асада, 2019; Харальд, 2020). Досить цікавим є дослідження впливу міжкультурної взаємодії на поточні дипломатичні, економічні та культурні відносини між приймаючою країною та країною походження іноземних здобувачів освіти в рамках академічної мобільності під час навчання останніх у регіональному закладі освіти, який надає освітні послуги для іноземних здобувачів освіти, адже у подальшому іноземні здобувачі освіти можуть розпочати впливову політичну та приватну кар'єру у себе на батьківщині після повернення із навчання за кордоном (Тріана, 2015). Крім того, необхідно зважати, вибір країни та закладу вищої освіти з боку майбутнього абітурієнта залежить від багатьох факторів. Перш за все, це наскільки дружніми є політичні, соціальні, культурні зв'язки між країнами. По-друге, це широкий перелік питань загального характеру, а саме: рекомендації друзів і родичів; витрати на навчання та проживання (вважається, що місцеві етнічні громади допомагають з витратами); соціальні посилення; географічна та/або культурна схожість; репутація закладу (якість надання освітніх послуг, викладацький склад, персонал тощо); програми обміну здобувачами освіти та викладачами між закладами освіти приймаючої сторони та країни, звідки прибуває навчатися майбутній абітурієнт; база випускників (видатні постаті у різних сферах) тощо (Тріана, 2015). По-третє, це особисті уподобання, вузька спеціалізація тощо. На наш погляд, серед перелічених факторів впливу на вибір місця навчання не враховано найголовніше – знання іноземної мови для можливості навчання та комунікацій. Також необхідно зважати на те, що без допомоги туристичної сфери досить проблематично здійснювати переміщення, проживання, комунікацію із представниками влади до

моменту зарахування до бажаного закладу освіти та поселення у місцевому кампусі.

Таким чином, на сьогодні є актуальним питання «формування професійно орієнтованої англomовної компетентності у монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму» (Бабюк, 2017), зважаючи на поширення англійської мови, як мови міжнародних комунікацій у багатьох сферах (туристична, професійна, освітня, культурна, медична тощо). Саме тому для подальшого розвитку та інтеграції національних сфер у регіональні та/або світові наднаціональні структури важливим є забезпечення високого рівня компетентності «спілкування іноземними мовами», що виступає важливим компонентом «професійних компетентностей персоналу галузі туризму» (Барвінок, 2022).

Також сучасні дослідники розглядають академічну мобільність як важливий елемент побудови єдиного освітнього простору на основі інтеграції національних освітніх просторів, що в свою чергу створює передумови практичної реалізації концепції так званої «дипломатії знань», яка формує новий порядок денний для нових глобальних еліт країн, які беруть участь у академічній мобільності (Кітамура, 2015; Найт, 2018; Асада, 2019). Так, за аналогією із Європейським освітнім простором Й. Кітамура розглядає аналогічне формування та розвиток єдиного освітнього простору країн Північно-Східної Азії та Південно-Східної Азії. Також він відзначає появу та зростання ролі освітнього простору країн АСЕАН, Японії, Китаю та Південної Кореї. Одним із факторів впливу академічної мобільності на морально-психологічний стан та розуміння світу здобувачів освіти «трансформаційний міжнародний досвід для всіх учасників», коли «учасники розуміють свій особистий розвиток у результаті навчання за кордоном і як їх обізнаність і зв'язок стають глобальнішими, з довічним зв'язком із приймаючою країною» (Асада, 2019).

Незважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень, питання академічної мобільності у контексті розвитку сучасної туристичної сфери **виступає частиною загальної проблеми**, котрій присвячується означена стаття, оскільки переміщення, проживання, перебування, побут в іншій країні забезпечується в першу чергу туристичною сферою.

Метою статті є побудова описової характеристики формування академічної мобільності (на регіональному та світовому рівнях) у контексті розвитку сучасної туристичної сфери, яка реалізується через поєднання освітньої та туристичної сфер, а комунікативність та іншомовна компетентності постають важливими складовими сучасного базового рівня компетентностей, якими повинен володіти молодий спеціаліст туристичної сфери і не тільки.

Матеріал і методи досліджень

Основою для наших досліджень стали матеріали сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників, які у своїх працях розглядали питання розвитку сучасного рівня мобільності у контексті соціальної, освітньої, професійної, культурної та побутової мобільностей у контексті транскордонного руху (Шен, Сюй & Ван, 2022; Харальд, 2020). При цьому визначалася важлива роль впливу на морально-психологічний стан здобувача освіти перебування в країні набуття освіти (Кітамура, 2015; Найт, 2018; Асада, 2019). Так, дослідженню впливу «дипломатії знань» Дж. Найт присвятив багато часу (2014-2018 роки), відзначаючи при цьому, що сучасний рівень розвитку, впливу на навколишнє середовище та глобалізація несуть у собі багато проблемних питань, розв'язання яких потребує спільних зусиль, а тому позитивізм ролі «дипломатії знань» полягає в тому, що єдиний освітній простір створює передумови появи нової еліти та професіоналів, які, завдяки академічній мобільності, набули такий рівень морально-психологічного стану особистості, який дозволяє простіше

комунікувати на міждержавному рівні, адже всі вони навчалися разом, а тому Дж. Найт вбачає підвищення ролі вищої освіти у зміцненні відносин між країнами (Найт, 2014, 2015, 2018). Крім того, певним чином дотичним до запропонованої концепції «дипломатії знань» є дослідження Б. Тріани питань ролі міжнародного студентського досвіду та наслідків публічної дипломатії в умовах «культурного занурення» у місцевий життєвий світ іноземних здобувачів освіти, а тому регіональні заклади освіти можуть використовувати переваги своєї локальної ідентичності через відповідні культурні зв'язки закладу, які мають потенціал для заохочення культурного занурення (Тріана, 2015) в рамках професійної та освітньої мобільності.

Методи дослідження, використані у процесі написання статті, передбачають застосування загальнонаукових та емпіричних прийомів, що ґрунтуються на системному підході. Також у процесі роботи застосовувались такі загальні методи досліджень, як узагальнення та порівняння. У результаті проведеного аналізу визначено взаємозалежність розвитку освітньої та туристичної сфер в умовах професійної та академічної мобільностей, коли відбувається вплив «дипломатії знань» та культурний обмін між усіма суб'єктами академічної мобільності.

Результати та їх обговорення

На сьогодні широке впровадження результатів науково-технічного прогресу все більше впливає на сучасне суспільство в цілому та на кожну людину зокрема. Так, сучасні новітні технології одночасно виступають як суб'єктами, так і об'єктами формування нового людського буття та життєвого світу, пов'язуючи при цьому новітні інформаційні й інфраструктурні технології із традиційними технологіями, розширюючи та трансформуючи їх. Прикладом такого взаємопроникнення та поєднання може бути туристична та освітня сфери. На сьогодні туристична сфера виступає головним драйвером та локомотивом нової

хвилі мобільності суспільства («кочове суспільство») не тільки на регіональному, а і світовому рівнях, бо завдяки їй частково задовольняється попит на нову хвилю «мобільності» та «кочовності» цифрового інформаційного і навіть постінформаційного суспільства, в першу чергу, це відзначається на появі «мобільного» спеціаліста, який є затребуваним на глобальному ринку праці. А це у свою чергу створює передумови на запит «мобільного» здобувача освіти, який в умовах реалізації концепції «навчання впродовж усього життя» потребує створення умов для продовження навчання за межами закладу вищої освіти, де він набував первинну вищу освіту. Крім того, формування нових об'єднаних освітніх просторів на регіональному рівні створює передумови появи регіональної еліти (спеціалістів, політиків, спортсменів, діячів культури), які будуть формувати спільний порядок денний на даному соціальному, економічному, політичному та гуманітарному просторі, що досить органічно входить у концепцію «освітньої дипломатії».

Яскравим прикладом формування нового відкритого мобільного соціального простору, є Європейський Союз, де окрім культурного та побутового туризму, зростає професійний та освітній туризм, який на практичному рівні формує мобільність не тільки здобувачів освіти, молодих спеціалістів, а і викладачів, методистів та педагогічних науковців, які отримали можливість використовувати академічну мобільність у рамках країн ЄС. Завдяки реалізації Копенгагенської декларації відбувається «формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників в умовах єдиного європейського освітнього простору», що «відкриває нові можливості не тільки для здобуття освіти, а й для формування європейського ринку праці» (Сушенцева, 2011:6), а саме: вільно переміщатися, працювати, викладати, навчатися в усіх країнах-членах ЄС, без перешкод. Сприяє цьому широка інтеграція

національного освітнього простору у єдиний європейський завдяки Болонському процесу. Особливо стає актуальним офіційне визнання знань, умінь і кваліфікацій у всьому просторі ЄС у рамках впровадження безперервного навчання впродовж усього життя.

Аналогічні проекти впроваджуються у всьому світі. Так, «Азіатсько-Тихоокеанське регіональне бюро ЮНЕСКО з питань освіти та партнери спільно запустили Equitable Education Hub, платформу знань із відкритим доступом для досягнення рівності в освіті в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні» (ЮНЕСКО: 2022), що повинно сприяти зростанню рівня професіоналізму самих викладачів та рівня освіти для здобувачів освіти. Аналогічні освітні простори формуються країнами Північно-Східної Азії та Південно-Східної Азії, а також між країнами АСЕАН, Японією, Китаєм та Південною Кореєю (Кітамура, 2015).

Зосередження уваги на поєднання туристичної та освітньої сфер полягає в тому, що туристична сфера створює умови для комфортного переміщення світом, розвитку широкого спектру туристичних послуг та видів туризму, серед яких можна відзначити такі: культурний, побутовий, освітній, медичний, трудовий, шопінг тощо. Все це вимагає широкого спектру знань та компетентностей для працівників туристичної сфери, особливо в частині побудови та супроводження логістичних маршрутів, де питання мови, комунікацій, знань культури, звичаїв, політичного устрою країн, в яких прокладаються нові туристичні маршрути (переїзд, проживання, страхування, комунікації із представниками влади, бізнесу, культури, медицини, освіти тощо). Крім того, туристична сфера сама першочергово потребує впровадження високого рівня інтеграції, стандартизації та уніфікації для надання туристичних послуг на глобальному рівні для мульти- національного, культурного, релігійного середовища в умовах толерантного ставлення до чужинців. Це означає, що в сучасних умовах

світової та регіональної глобалізації ринок праці туристичної сфери виступає замовником спеціалістів нової формації, готових до роботи на глобальному рівні, мають високий ступінь адаптивності до нових умов, а також мовну, комунікативну та ІТ компетентності. Адже без знання іноземних мов, які використовуються для міждержавних комунікацій, виходити на глобальний ринок праці не можливо. У зв'язку з цим туристична сфера виступає як суб'єкт, так і об'єкт академічної мобільності. Як відзначає група дослідників, «туризм – це індустрія багатства ХХІ століття, процвітаюча галузь, яка є каталізатором для досягнення далекосяжних позитивних змін у приймаючих напрямках з подальшим економічним розвитком та створенням нових робочих місць» (Рибачук, Журба, Заблоцька, 2022:209). При цьому треба зважати, що контекстний туризм (медичний, освітній) є ще більш привабливим, адже окрім суто туристичної сфери відкриваються нові робочі місця в інших сферах. Наприклад розвиток освітнього туризму включає в себе не тільки побутові (проживання, харчування) елементи, а і медичні (страхування, лікування), культурно-масові (подорожі країною, відвідання музеїв, виставок, концертів тощо), надання різних послуг (SPA, поштові, банківські тощо). Вказане потребує відповідних комунікацій з іноземцями. При цьому всередині закладу освіти, окрім забезпечення освітнього процесу під час планових занять, є цілий комплекс заходів, до яких обов'язково необхідно залучати іноземних здобувачів освіти для прискореної адаптації (мовної, культурної, освітньої, побутової, соціально-психологічної тощо). Це в свою чергу потребує вже від викладачів та персоналу закладу освіти, які працюють з іноземними здобувачами освіти знати іноземну мову для покращення комунікації. В основному це англійська та/або додатково поширена іноземна регіональна мова. Також бажано, щоб куратори іноземних груп мали відповідний базовий рівень

компетентностей соціально-психологічної роботи з іноземцями, знання їх мови, культури, звичаїв, навичок тощо. Тільки так заклад вищої освіти може бути готовим до роботи з іноземними здобувачами освіти. На наш погляд, коли є масові потоки іноземних здобувачів освіти, то найбільш доречним є співпраця з туристичними компаніями, які беруть на себе певну частину роботи з іноземцями.

Таким чином, можна констатувати, що для створення передумов суспільної мобільності, туристична сфера повинна мати спроможність готувати фахівців, які зможуть забезпечувати достатній рівень комунікацій у мультисередовищі (з різними націями, культурами, звичаями), оскільки спеціалісти туристичної сфери виступають піонерами, прокладаючи шлях іншим, які використовують їх напрацювання на рівні користувачів туристичних послуг. Адже на сьогодні «зі 195 держав світу у міжнародний туризм залучено понад 150 країн», а «за оцінкою Всесвітньої туристської організації (UNWTO), число туристів по всьому світі до 2030 р. становитиме 1,36 млрд. осіб» (Рибачук, Журба, Заблоцька, 2022:205). При цьому необхідно враховувати, що сегментація та структура туристичної сфери настільки строката, що будь-яка країна може розраховувати на певний відсоток туристів за умови ґрунтовного та серйозного підходу до цього. Для цього туристична сфера потребує відповідного освітнього простору для набуття професійних знань, умінь та компетентностей, серед яких, окрім спеціалізованих фахових напрямів, можна виділити такі: мовна, комунікаційна, цифрова (ІТ, кібер), психологічна (на рівні мотивації, самоосвіти, самоконтролю). Сучасні вимоги до спеціалістів та фахівців туристичної сфери передбачають високий рівень комунікативності, комунікабельності, які необхідні для комунікацій з іноземцями. Так, актуальність знання іноземних мов та комунікативність обумовлені кількістю країн (понад 150 країн) зі своєю мовою, релігією, культурою, звичаями, які включені до глобальної туристичної сфери.

Як відзначає Н. Бахмат, «Система підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до професійної мобільності ґрунтується на особистісно-орієнтованому, діяльнісному, компетентнісному, практико-орієнтованому підходах, гуманізації підготовки, індивідуалізації та проблематизації навчання, зв'язку навчання з практикою, відповідності сучасним вимогам ринку праці. Ця система становить цілісність взаємопов'язаних структурних складників: цільового (забезпечення належного рівня готовності майбутнього фахівця сфери туризму до професійної мобільності), мотиваційного (усвідомлення студентом необхідності вміти застосовувати набуті знання на практиці), теоретичної підготовки (фундаментальні знання сучасних концепцій туризму, спеціальні знання методики дослідження туристичного потенціалу, професійної мобільності тощо), практичної підготовки (базові та професійно-орієнтовані вміння та навички), результативного (досягнення студентами відповідного рівня готовності до роботи та професійної мобільності в сфері туризму).» (Бахмат, 2020:45). Викладене вище у повній мірі можна застосовувати і до науково-педагогічного персоналу, адже академічна мобільність повною мірою стосується усіх суб'єктів освітнього процесу, а тому викладач та методист повинні мати високий рівень компетентності щодо професійної мобільності і мати особистий практичний досвід її застосування. На сьогодні в країнах європейського союзу є «можливість упродовж періоду навчання провчитись один або більше семестрів в іншому вищому навчальному закладі, де готують фахівців з цієї ж спеціальності із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання» (Рашилішина, Скирда, Слобоженко, 2019:15). Таким чином, на кінець набуття базової освіти у здобувача освіти є вже певний практичний досвід застосування академічної мобільності, що тим самим розширює його життєвий світ та подальші можливості переміщення країнами Європейського Союзу.

У свою чергу М. Біль, досліджуючи сутність та різноманітність мобільності населення запропонував такі складники формування освітньої мобільності та їх характеристику, яка представлена на рисунку 1.

Рис. 1. Складники формування освітньої мобільності та їх характеристика (Біль, 2016:650)

Серед особливостей представленої ним «освітньої мобільності» можна відзначити «віртуальні форми навчання» та «формування глобального інформаційного освітнього середовища (онлайн-платформи дистанційного навчання та допоміжні програми)». Все це обумовлене подальшим цивілізаційним розвитком суспільства, де цифрові технології разом із електронними комунікаціями створили передумови появи та поширення поряд із фізичним, віртуальний простір, рівень поширення якого разом із кількістю учасників постійно збільшується. У таких умовах компетентностей для викладача та методиста на рівні «користувача ПЕОМ» стає замало, адже під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять потрібні знання та уміння роботи з багатьма програмами для візуалізації навчального матеріалу. Це у свою чергу потребує формування нових додаткових компетентностей таких як: цифрові, комп'ютерні, ІТ, кіберзахист та кібергігієна.

Вказане потребує не тільки морально-психологічної готовності здобувачів освіти та викладачів до мобільності, а і досить високого рівня мовної та комунікативної компетентностей у частині знання іноземних мов із можливістю орієнтуватися у іншому мовному, культурному, побутовому середовищах. Певним чином вказане розглядається Н. Бахмат через призму «соціальної компетентності», яка визначається нею як «сукупність компетенцій людини» таких, як: «вміння жити і працювати в соціумі, комунікабельність, доброзичливість, здатність вживатися/працювати з іншими людьми, здатність переборювати конфлікти, толерантність, здатність до самоорганізації, ... володіння іноземними мовами» (Бахмат, 2020:45). При цьому О. Бабюк говорить про те, що «комунікативні здібності значною мірою залежать і від рівня розвитку психічних процесів, пов'язаних з монологічною мовленнєвою діяльністю (передусім пам'яті, уваги, мислення, мовленнєвих механізмів говоріння), а також мотивів», а тому «розвиток комунікативних здібностей можна розглядати як двосторонній процес: з одного боку, вони розвиваються паралельно з формуванням мовленнєвих навичок та вмінь і, з іншого, – значну роль відіграє їх цілеспрямований розвиток у процесі навчання» (Бабюк, 2017:178). Н. Барвінок відзначає, що «компетентність спілкування іноземними мовами (іншомовна комунікативна компетентність) є важливим елементом між професійними компетентностями персоналу в туристичній індустрії, яка забезпечує можливість спілкування з іноземними клієнтами», адже «персонал, який володіє іноземними мовами підвищує конкурентоспроможність підприємства не лише на рівні країни, але і на світовому рівні, адже це сприяє виходу туристичного підприємства на світовий ринок туристичних послуг» (Барвінок, 2022).

Як наголошують науковці Н. Василюшина, Т. Скирда, Р. Слобоженко, «професійна освіта, зокрема туристична,

---

виступає посередником інтеграційних процесів, сфера послуг потребує професіоналів, які володіють інноваційними технологіями та програмами, особливостями спілкування з клієнтами, іноземними мовами та толерантним мисленням» (Василишина, Скирда, Слобоженко, 2019:5).

О. Бабюк, розглядаючи питання «формування професійно орієнтованої англомовної компетентності у монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму» наголошує на тому, що «під професійно-орієнтованою англомовною компетентністю в монологічному мовленні розуміємо здатність особистості реалізувати усномовленнєву комунікацію англійською мовою в монологічній формі у важливих сферах, типових і нестандартних ситуаціях професійного спілкування відповідно до комунікативного завдання, вибираючи адекватні вербальні та невербальні засоби», де «формування професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні» повинно відбуватися «на рівні B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти» (Бабюк, 2017:178). На сьогодні вказані Рекомендації стосуються усіх мов, вивчення яких відбувається як іноземних, а тому, якщо здобувач освіти та/або молодий спеціаліст складає іспит і отримує відповідний рівень знання іноземної мови, це означає, що рівень його знань є загальносприйнятним і не потребує додаткового підтвердження.

Певним елементом формування сучасної соціальної мобільності є поширення соціальних мереж та соціальних медіа, де люди комунікують між собою незалежно від національності, віри, місця проживання тощо. Соціальні медіа та соціальні мережі сприяють поширенню знань та обізнаності щодо існуючих центрів надання освітніх послуг іноземним здобувачам освіти. Так, завдяки сучасним ІТ технологіям можна навіть у режимі реального часу побачити, що відбувається в тому чи іншому місці. Такі онлайн

подорожі дають змогу зменшити час та витрати для повноцінної подорожі для того, щоб здійснити вибір місця майбутнього навчання.

Висновки

Підсумовуючи дослідження питань академічної мобільності у контексті розвитку сучасної туристичної сфери можна відзначити таке. Туристична сфера в умовах глобалізації, відкритості країн, уніфікації та стандартизації змогла створити глобальний туристичний простір, до якого включено понад 150 країн світу (із більш ніж 190 країн). Це означає, що на сьогодні корінним чином змінилося ставлення до поїздок світом. Сучасна людина є високомобільною та висококомунікативною зважаючи на спрощення вимог до подорожування. Можливості, які відкриваються завдяки цьому для соціальної, професійної та освітньої мобільності постійно розширюються. Це означає, що у майбутнього абітурієнта збільшується коло можливостей щодо вибору як світового та/або регіонального центрів надання освітніх послуг, так і окремих закладів освіти, які найкраще підходять. Водночас навчання в таких центрах створює умови для набуття високого рівня мовної (іншомовної) компетентності, умінню працювати в мультикультурному, мультинаціональному колективі. У таких умовах змінюється парадигма морально-психологічного стану разом із соціальною комунікацією та мовною компетентністю молодих спеціалістів, здобувачів освіти, викладачів та науковців. На сьогодні парадигма білінгвальності (знання декількох іноземних мов) набуває поширення і потребує закріплення на рівні освітніх програм закладів вищої освіти, які включаються у глобальний освітній простір. Крім того, набуття освіти у таких світових та/або регіональних освітніх центрах сприяє формуванню нової глобальної еліти, яка повернувшись додому, по іншому сприймає світ, сусідні країни, їх культуру, побут, а також комунікує із своїми однокурсниками. Це дає змогу спільними зусиллями вирішувати питання глобального порядку денного.

Підсумовуючи наше дослідження, можна відзначити, що туристична сфера виступає важливим елементом формування нового освітнього простору, де набуває практичної реалізації концепція «дипломатії знань», коли світовий освітній простір створює світову дипломатію.

Розгляд питань академічної мобільності потребує подальших досліджень, зумовлених новою суспільною мобільністю у контексті глобальної туристичної сфери та глобального освітнього простору.

Література

1. Бабюк О. Цілі та зміст формування професійно орієнтованої англійської компетентності у монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка, № (4), 2017. С.175–184. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.17.4.23>.

2. Барвінок Н. Компетентність спілкування іноземними мовами як компонент професійних компетентностей персоналу галузі туризму. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект» (м. Чернівці, 5 травня 2022 р.) Чернівці: Технодрук, 2022. 352 с. С.291-295. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/barvinok2.htm.

3. Бахмат Н. В. Професійна мобільність майбутніх фахівців сфери туризму. Вісник післядипломної освіти. Випуск 11(40) «Серія «Педагогічні науки». 2020. С.40-52.

4. Біль М. М. Мобільність населення: теоретична сутність і видова різноманітність. Економіка і суспільство. Випуск № 7. 2016. С.645-652.

5. Василишина Н. М., Скирда Т. С., Слобоженко Р. А. Новітні детермінанти практико орієнтованої підготовки фахівців сфери туризму в полікультурному освітньому середовищі. 2019. 23 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/42747/1/.pdf>.

6. Рибчук А. В., Журба І. Є., Заблоцька Р. О. Проблеми функціонування міжнародної туристичної індустрії в умовах глобальної пандемії. Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 2, Том 1. С.203-210.

7. Harald B. International Mobility and Social Capital in the Academic Field. *Minerva: A Review of Science, Learning and Policy*, v58 n3. 2020. pp.367-387.

8. Kitamura Y. International Competition and Cooperation in Higher Education in East Asia: Some Reflection Based on the Concept of 'Knowledge Diplomacy'. Center for Excellence in School Education, Graduate School of Education, University of Tokyo, *Research Bulletin* 1. 2015. pp. 25–53. URL: <http://hdl.handle.net/2261/58613>.

9. Knight J. Knowledge Diplomacy: A Bridge Linking International Higher Education and Research with International Relations. Discussion Paper for the British Council. Accessed 08 October 2018. <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/kno.pdf>.

10. Sarah R. Asada. Study abroad and knowledge diplomacy: increasing awareness and connectivity to the host country, host region, and world, *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 2019. DOI: 10.1080/03057925.2019.1660143.

11. Triana B. Cultural Demands of the Host-Nation: International Student Experience and the Public Diplomacy Consequences. *Journal of International Students* 5 (4). 2015. pp.383–394. doi:10.32674/jis.v5i4. URL: <https://www.ojed.org/index.php/jis/article/view/402/319>.

12. Wenqin Shen, Xin Xu & Xiaona Wang. Reconceptualising international academic mobility in the global knowledge system: towards a new research agenda. *Higher Education*, vol. 84, 2022. pp.1317–1342.

Скибун Н.Д., Трофименко Т.В.

Академічна мобільність у контексті розвитку сучасної туристичної сфери

Анотація

У статті розглянуто питання впливу сучасної туристичної сфери на соціальну мобільність в цілому та зокрема на професійну і академічну мобільності. Під час розгляду застосувалися загальнонаукові та емпіричні прийоми, що ґрунтуються на системному підході. Також у процесі роботи використовувалися загальні методи узагальнення та порівняння.

У результаті проведеного аналізу визначено взаємозалежність розвитку освітньої та туристичної сфер в умовах професійної та академічної мобільностей, коли відбувається вплив «дипломатії знань» та культурний обмін між усіма суб'єктами академічної мобільності.

При цьому туристична сфера в умовах глобалізації, відкритості країн, уніфікації та стандартизації змогла створити глобальний туристичний простір, до якого входять понад 150 країн світу. Сьогодні переміщення/поїздки на значні відстані стали буденною справою, відкривши тим самим нові можливості для соціальної, професійної та освітньої мобільностей. Це було використано під час створення та подальшого функціонування глобальних та/або регіональних освітніх центрів, навчання в яких створює умови для набуття високого рівня мовної (іншомовної) компетентності, умінню працювати в мультикультурному, мультинаціональному колективі. Разом з цим відбувається культурний обмін між суб'єктами освітнього процесу. При цьому набуті знання, досвід залишаються і впливають на подальшу поведінку майбутнього політичного, військового діяча у себе в країні (нової еліти), який проходив навчання за кордоном. Також навчання в таких центрах трансформує морально-психологічний стан разом із соціальною комунікацією у здобувачів освіти, викладачів, науковців та молодих спеціалістів. Крім того перебування та набуття освіти у вказаних центрах сприяє формуванню нової глобальної еліти, яка стає космополітичною і

повернувшись додому по іншому сприймає навколишній світ, будує взаємовідносини із сусідніми країнами. Тобто відбувається практична реалізація концепції «дипломатії освіти», яка у подальшому впливає на традиційну дипломатію між країнами, які входять у відповідний освітній простір. А це в свою чергу дає змогу формувати новий порядок денний для вирішення проблем спільними зусиллями, а також роботи над спільними проектами. При цьому сучасна глобальна туристична сфера постійно розширює географію для нової освіти, роботи за умови високої комунікативної компетентності здобувача освіти, молодого спеціаліста та знання іноземних мов на рівні не нижчому ніж B2.

Ключові слова: нове суспільство, морально-психологічний стан, глобальний ринок праці, регіональні центри освіти, мовна та комунікативна компетентності, концепція «освітньої дипломатії».